

MUMBAHA TA'UH NA'N 'AT

Basahin natin ang mga nangyayari

by
Mary Patawig

Summer Institute of Linguistics-
Philippines, Inc.
Translators 1973 Publishers

FOREWORD

Published
in cooperation with
Bureau of Public Schools
and
Institute of National Language
of the
Department of Education
Manila, Philippines

Printed in the Philippines

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting super-structure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second-language learning into two steps—literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to

F O R E W O R D

read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

Juan L. Manuel
Secretary

One of the noble aims of Education is to equip every citizen to participate meaningfully in his society and to share in shaping the destiny of his country. Providing literacy instruction in each man's vernacular is a basic step in realizing this goal. To promote this purpose the Summer Institute of Linguistics works in agreement with and under the auspices of the Department of Education in the Preparation of instructional and supplementary reading materials for the various Cultural Minorities of our country.

The Bureau of Public Schools takes pleasure, therefore, in presenting this volume of literacy material which is part of its list of approved supplementary reading materials prepared for use by the Public School in the areas using the vernacular of these materials.

Liceria Brilliantes Soriano
Director of Public Schools

Preface

This book is one of a series of books prepared by participants in a writers' workshop held at Bagabag, Nueva Vizcaya, in September and October 1973, in cooperation with the Summer Institute of Linguistics.

This book was prepared for new readers, especially in adult education classes, but it can also be used as supplementary reading in public schools. The stories are designed to stimulate the imagination and broaden the interests of the reader.

Hay A'at di ad Baliwon	1
Hay Kalin di Hamuti	5
Hay Nuntamvarmin Namin	8

HAY A'AT DI AD BALIWON

Dimmatong amih di hi
ad Baliwon hinen bangbangwah
di pynkohopan di oplano an
niha"edan nan Mamalikano i
han Dominggo.

Anakkaya, nundotal paman
ad Baliwon ya abilloq an
boble an adi umat hiton
boble ta'v an nah'onah'ung
ya kittakittang. Hidih ad
Baliwon ya dakol di niyog
ya bolbol ya bongbonga'an an
non'itanomdah nan lita"anganda.
Mabongada paman nan intanomda
an adi umat hiton boble ta'v an
adi bopo bomunga nan niyog ya
mangga. Dakdakkol boy newangdah
di te ohalondah nan payoda ya
amma, an adida ihda.

Imme amih di hinar ongal
an pondominggowandah ad Baliwon,
ya anakaya an nahokitilday
tataguh nan pondominggowan,
ya dakol di nadindinwan talak.
Dakol boy non'atatagen bale ya
tindaan, ya nonhiningangi nan
kalata ta onha nin ha agge
innilan mumbaha ya non'on'ohhatan
immeh di ot matala'ta te agge
innilay awon ya nan iloganan.

Mapmaphod paman ad Baliwon,
ya ma'a'apngada nan tatagu an
namammama ahan hinar Mamaliko
an niha"ad hidi. Ta onha nin
ha patnaonyu an e muntamu i
didah on waday ipatamada ot
ma"id nin ha mapto' ya adiyu
pohdon an mumbangngad hiton
boble ta'nyu onyu ma'arohan nan

podut, te nonhihigla ahan an
pumikipikipik di lingot an
ta'on on nawnawi"it.

Ang Mga Makikita Sa Kapatagan

Noong Sabado ng tanghali
kami'y dumating sa kapatagan sa
may tabi ng paliparan ng eroplano.

Naku! Sa kapatagan ay
malawak. Hindi gaya sa atin na
nasa pagitan ng mga bundok.
Doon sa kapatagan ay maraming
ibat-ibang punong-kahoy na
itinanim nila sa kanilang
bakuran, gaya ng niyog, pino at
kahoy na namumunga. At hindi
gaya sa ating mga punong-niyog
at punong-mangga na hindi
namumunga. Marami ring mga
kalabaw nila doon. Hindi nila
pinapatay upang kainin. Ginagamit
lang mga ito sa pagtasaka.

Isang araw ay pumunta kami sa
malaking palengke nila sa bayan at
naku, napakaraming tao at ibat-
ibang sasakyan. Marami pang mga
matataas na bahay at tindahan.
Ang daanan ng mga sasakyang papunta
sa iba-ibang lugar ay marami rin.
Kung nag-iisa ka at hindi ka
marunong bumasa ay mawawala ka,
sapagkat hindi mo alam kung aling
daan ang iyong tutunguhin, o aling
sasakyan ang iyong kukunin.

Napakaganda sa kapatagan. Ang
mga tao'y masasaya at may
magagandang-kalooban lalo nang
mga Amerikanong nakatira doon.
Marahil kung may ipapagawa nila at
subukan mong magtrabaho sa kanila
ay hindi mo gustang bumalik sa
ating lugar. At kung
mapagtitiisan mo ang init ng
panahon sapagkat pinapawisan ka
kahit umagang-umaga ay nanaisin
mong tumira doon.

HAN KALIN DI HAMUTI

Ad Bagabag ya wada
han dingngol'v an kalin di
hamuti, an nat'on an omat
hinan ihiw ta'v an tatagv.
Ta hidi en pinghanah
nangngola' ya
wimmaningngiwinngiya' te
alyo"ot on waday lala'i an
ih'ihiwana', mo ma"id ha tagv
an ohaa'. Inggongaha' nan
nipto'an nan mun'ihiw ya
onnot on hanan kayiw. E'
tinigo, ya han hamuti an
mumpodoy hobatna ya
mangmangitit di dotdytne,
mo wada han kittang an
mumpodoh nan paya'na.

Minahmaha' di ngadanah

nan tataguh di ya alyonday
meltinih di ngadana.

kung ano ang pangalan ng ibon.
Sinabi nila na ito'y martinosa.

Ang Awit Ng Ibon

Ako'y nakarinig ng awit ng ibang
ibon sa Bagabag. Ang kanyang kanta
ay kagaya ng pito ng tao. Mang nauna
kong narinig ako'y lumingon sa aking
paligid. Akala ko'y isang batang
lalaki na pumito sa akin. Ngunit
wala akong nakita na tao sa paligid
dahil nag-iisa lamang ako. Nakinig
uli ako. Gusto kong malaman kung
saan galing ang pito na yan. At
napalingon ako sa isang puno ng
kahoy. Pimuntahan ko ang puno at
nakita ko doon ang isang ibon na
may maputing tuka at may maitim na
balahibo. Sa kanyang pakpak ay may
kaunting puti.

Nagtanong ko sa mga tao doon

HAY NUNTAMUANMIN NAMIN

Hidin ahimpoloy liblomi
ya alyon nan madle an hi
apumih nan ihkol di, maphod
hi on waha iyammami ya ahi
mabakahyon, te mabakahyon e
mo ya taynanmi nan
pon'ihkolanni.

Nomnomnommi ya maphod
peman hidiye ta waha baganni
panginomnomnoman hi
nontitimoyagen di nomnommih
ahimpoloy liblomi, mo aggem
innilay maphod hi iyammami,
ya den inyokod nan madlen
da'mi.

Naloh di ohay duminggu
hi nangibaganan da'mi ya ma'id
ha ninomnommi, ta hidiyen
mi'adwah duminggu ya gimmanab

di balen nan ohan ibbamin
mun'ihkol. Ya ma'ahmo'da te
ma'ma'idan ahan ha nabatih nan
gina'oda ya munda'o bu'odot nan
hi amana te ma'id ha atona an
mougammah baleda. Ninomnommi
an mabalin e ya ha baleday
iyammamih nan alyon nan
madle an iyammi. Ta emi
imbacah nan madle, ya
alyonay, O maphod hinaan
ninomnomyo te ma'ahmo'da, ya
boddangan da'yu.

Hidiyen nabiggat ot e ami
ahilolognot an binabai hidin
leses, ya eda nanogbat nan
linala'i. Onmi indadaan nan
gulon ya bilaw ya kayiw ot
hahapitonmiy algoch emi

pangiyammean. Hinehapitmiy
Alimana ta hidiyen alimanah din
nawi"it ot ibuloami nan golon
ya kayiw ya bilay an ta'on on
nan madle ye nan padi ya nan
bihtolomi ya ni'inya'aktudah
nan golon ya bileo. Dimmatong
amih ad Ibayong hinan
pangiyamaanmih nan baleda ya
agae nepalo'ah nan bale, an
hidiye nan idalhinmi nan to'odna
ya dotalna ya gaobna. Ta imme
ami bon amin ta mompalo'ahda
nan linala'i an ta'on on nan
padi ya nan bihtolomin lala'i.
Da'mi en binabai ya inobumi
nan pinalo'ahda on inyemih nan
pengihamannganni. Damonah
nangyobanai ye non'alalamoh
amih lagit ta hana e mahan an

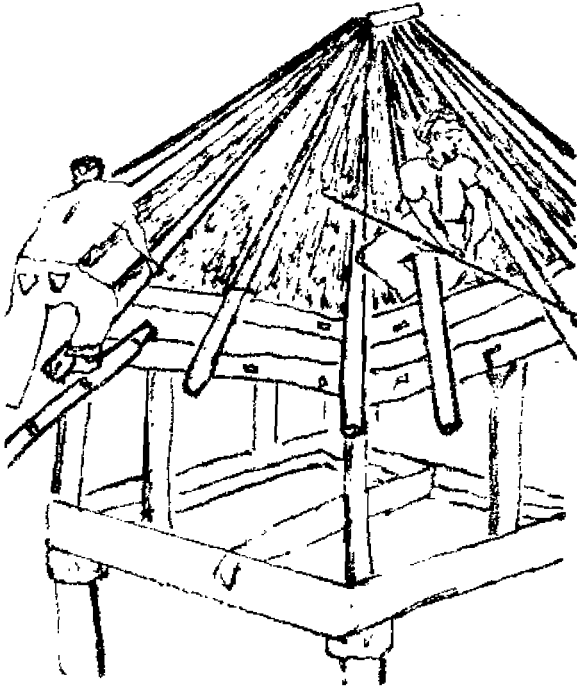
padi an mangmangitit ya minaman
nan lagit ta ay banga. Onni
inobo ot hamangon nan linala'i,
ya den mundewaday odom i
da'min binabai, ya eda
himmagob di odom ya
nonha"angday odom hi anonmi.

Na'iwil ya limpahai te
napat ami ta dowa an ma'id
ha nonlangen mohpe idiyen
algo. Ya mang e bo ya
nomboboddang amin
impangpengolon nan padi ya
nan madle.

Nang Kami'y Nagtutulongan

Nang kami'y nasa ikaapat na antas ng paaralan ay sinabi ng aming puno ng paaralan na mabuti kung may proyekto kami bago magsara ang paaralan sa taong yaon. Maganda ang mungkahi niya dahil ito'y magiging alaala sa aming mga magkamag-aral. Ngunit wala kaming maisip na maganda ng panukala. Pinabayaan pa kami ng mga madre sa pagpapasiya.

Pagkaraan ng isang linggo ay tinanong ng puno ng paaralan kung may binalak na kami. "Wala pa," ang aming sagot. Ngunit sa sumunod na linggo ay nasunog ang bahay ng isa naming kamag-aral. Nakakaawa ang nangyari sa kanila sapagkat nasunog lahat ang kanilang kagamitan sa bahay. Mayroon pang malaria ag kanyang ama kaya hindi siya nakagawa agad ng bahay. Pinag-isipan namin na ito ang magandang panukala. Pinuntahan namin ang mga madre at sinabi namin ang aming balak. Sumang-ayon sila at sinabi pa nila na nakahanda silang tumulong sa amin.

Kinaumagahan nang magrecess kami, kami mga babae ay kumuha ng mga damo na pangatip at ang mga lalaki naman ay kumuha ng mga patpat. Inihanda namin lahat ang kailangan sa pagpatayo ng isang bahay. May pangatip, kahoy at patpat at mga tao na tumulong. Sa Biyernes ang binalak naming pagpunta.

Nang dumating na ang Biyernes ay nakahanda na lahat ang mga kakailanganin. Pati ang pari at mga guro at mga madre ay tumulong sa pagbuhat ng mga kailangan.

Dumating kami sa Ibuyog. Malapit sa pagpapatayuan ng bagong bahay ay may isang bahay na hindi lahat nasunog. May haligi, sahig at dinding pang natira. Tinanggal lahat ng mga lalaki ang maari pang gamitin sa bagong bahay. Kami naman ay nagipun at nagbuhat ng natanggal sa pagpapatayuan ng bagong bahay.

Nang nailipat na lahat ang mga kailangan ay nakakatuwa ang aming itsura. Biro ninyo! Punong-puno kami ng agiw, lalo na ang pari.

Ang mga lalaki ay gumawa ng bahay at kami namang mga babae ay umigib at nagluto ng pagkain. Masaya kami lahat dahil abalang-abala ang isat-isa.

Tanghali nang matapos ang bahay. Madali lang nayari ang bahay dahil may apat na pu at dalawa kaming nagtrabaho.

Pumasok kaming lahat sa araw na yon. Ang pagtutulongan namin ang siyang naging dahilan ng madaling pagkatapos ng bahay. Ang pari at mga madre ay ang namuno sa amin.